

FUNDACJA INSTYTUT SPRAW
ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ (ISAP)

**MODERN
JURISPRUDENCE
OF THE EUROPEAN
UNION:
the interaction of law,
rulemaking and practice**

**INTERNATIONAL
SCIENTIFIC CONFERENCE**

APRIL 17 | 2018
LUBLIN | Republic of Poland

EDITORS:

prof. dr hab. **JANUSZ NICZYPORUK**, Kierownik Katedry Postępowania Administracyjnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

prof. UMK dr hab. **HENRYK NOWICKI**, Kierownik Katedry Publicznego Prawa Gospodarczego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu

prof. KUL dr hab. **MIROSLAW SITARZ**, Kierownik Katedry Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego

REVIEWERS:

prof. UwB dr hab. **ANDRZEJ PANASIUK**

© FUNDACJA INSTYTUT SPRAW ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ, 2018

ISBN 978-9934-571-32-9

PUBLISHING HOUSE: IZDEVNIECIBA «BALTJA PUBLISHING».

Обмеження права власності у законодавстві зарубіжних країн Кізлов С. А.	144
Договір доручення за участю неповнолітньої особи Ключковська Н. І.	147
Новий погляд на роль прокурора в цивільному судочинстві України в умовах європейської інтеграції Коросд С. О.	150
Правова сутність споживчої фінансової послуги Лепех С. М.	153
Окремі проблемні аспекти правового регулювання встановлення та реалізації сервітуту в Україні Мазур В. В.	156
Врегулювання спору за участю судді в цивільному процесі: проблемні аспекти Можайкіна О. С.	160
Провадження у справах за участю іноземних осіб Пасайлюк І. В.	163
Майно як особливий об'єкт за частиною 1 статті 190 Цивільного кодексу України Ріш Ф. Ю.	165
Правове регулювання криптовалюти як об'єкту цивільних прав в Україні Скрипник В. Л.	169
Визнання фізичної особи безвісно відсутньою за цивільним законодавством України: питання теорії та практики Стефанишин Н. М.	172
Щодо питання визначення об'єкта права власності: річ або майно Ходико Ю. Є.	176
Глобальній кодекс примусового виконання та виконавчий процес України Щербак С. В.	179
COMMERCIAL LAW AND COMMERCIAL PROCEDURE	
Представництво прокурором інтересів держави в суді відповідно до норм оновленого господарського процесуального кодексу України Казак О. А.	183
Реформування ринку електроенергетики в Україні на основі зарубіжного досвіду Марченко В. Ю.	186

2. Майстер-клас із криптовалют: навіщо цьому вчитись? Електронний ресурс. Режим доступу: URL:https://24tv.ua/kriptoalyuta_shho_tse_yak_pratsyuue_bitkoin_yak_zarobiti_ta_riziki_n857740.
3. Молчанова Е., Солодковський Ю. Глобальна сервісна природа сучасних криптовалют. Міжнародна економічна політика. 2014. № 1. С. 60-79
4. Підпригора О.А. Основи римського приватного права: підручник / О.А. Підпригора. – К.: Вентурі, 1997. – 336 с.
5. Проект Закону України «Про обіг криптовалют в Україні» Електронний ресурс. Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62684.
6. Сліпченко С.О. Особисті немайнові правовідносини щодо оборотоздатних об'єктів: монографія / С.О. Сліпченко. – Х.: Діса плюс, 2013. – 552 с.
7. Харитонов Є.О. Цивільні правовідносини: монографія / Є.О. Харитонов, О.І. Харитонova. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Одеса: Фенікс, 2011. – 456 с.
8. Цивільне право України. Загальна частина: підручник / за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової, Р.А. Майданика. – 3-є вид. перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 976 с.
9. Шимон С.І. Теорія майнових прав як об'єктів цивільних правовідносин: монографія / С.І. Шимон. – К.: Юрінком Інтер, 2014. – 664 с.
10. Електронний ресурс. Режим доступу: Cryptocurrency (2016). URL: <http://www.investopedia.com/terms/c/cryptocurrency.asp>.
11. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://focus.ua/money/381544/>.
12. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/72678883>.

ВИЗНАННЯ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ БЕЗВІСНО ВІДСУТНЬОЮ ЗА ЦИВІЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ: ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Стефанишин Н. М.

кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного права

Навчально-наукового юридичного інституту

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника»

м. Івано-Франківськ, Україна

З метою усунення юридичної невизначеності, яка спричинена тривалою відсутністю фізичної особи у місці її постійного проживання, законодавець у статті 43 ЦК України передбачив створення особливого юридичного статусу для такої особи – визнання її в судовому порядку безвісно відсутньою. Варто погодитися з думкою В. В. Луця про те, що можливість визнання фізичної особи безвісно відсутньою не є самоціллю. Вона необхідна для забезпечення

стійкості та визначеності цивільних відносин та захисту прав і законних інтересів їх учасників [5, с. 345].

Безвісна відсутність – встановлений у судовому порядку факт довготривалої відсутності фізичної особи в місці свого проживання, якщо не вдалося встановити місце перебування останньої, що є об'єктивною перешкодою для реалізації іншими учасниками правовідносин своїх суб'єктивних прав чи виконання ними юридичних обов'язків [6, с. 54].

Відповідно до статті 43 ЦК України, фізична особа може бути визнана безвісно відсутньою з таких підстав:

- якщо фізична особа відсутня у місці свого постійного проживання більше одного року;
- якщо впродовж одного року в місці постійного проживання фізичної особи немає відомостей про місце її перебування [1].

Порядок визнання фізичної особи безвісно відсутньою окреслюється правовими положеннями ЦПК України. Справи про визнання фізичної особи безвісно відсутньою розглядаються в порядку окремого провадження. Фізична особа може бути визнана безвісно відсутньою лише за рішенням суду.

Відповідно до ст. 305 ЦПК України заява про визнання фізичної особи безвісно відсутньою може подаватися до суду за місцем проживання заявника, за останнім відомим місцем проживання (перебування) зниклої особи або за місцезнаходженням її майна [2]. Як бачимо, що у зазначеній статті не визначаються особи, які можуть звернутися до суду із заявою про визнання фізичної особи безвісно відсутньою. Проте, зі змісту статті 306 ЦПК України вбачається, що таким правом наділяються особи, які у поданій до суду заяві обгрунтують мету, заради якої їм необхідно визнати фізичну особу безвісно відсутньою. Такими особами можуть виступати особи, для яких рішення суду про визнання фізичної особи безвісно відсутньою може стати підставою для виникнення, зміни чи припинення їх власних прав та обов'язків [2]. Окрім мети, заради якої заявникові необхідно визнати фізичну особу безвісно відсутньою, у заяві про визнання фізичної особи безвісно відсутньою зазначаються й обставини, що підтверджують безвісну відсутність фізичної особи.

Відповідно до ч. 1 ст. 307 ЦПК України, суд до початку розгляду справи встановлює осіб (родичів, співробітників тощо), які можуть дати свідчення про фізичну особу, місцеперебування якої невідоме, а також запитує відповідні організації за останнім місцем проживання відсутнього (житлово-експлуатаційні організації, органи реєстрації місця проживання осіб або органи місцевого самоврядування) і за останнім місцем роботи про наявність відомостей щодо фізичної особи, місцеперебування якої невідоме [2]. У разі отримання судом відповідних відомостей, встановлений законом річний строк обчислюється за загальними правилами обчислення строків окресленими статтею 253 ЦК України. Перебіг такого строку починається з моменту наявності останніх відомостей про фізичну особу та (або) її місце перебування. Але, бувають випадки, коли момент відсутності особи у місці її постійного проживання встановити складно або взагалі неможливо. Відповідно до ч. 2 ст. 43 ЦК України – у разі неможливості встановити день одержання останніх відомостей про місце перебу-

вання особи початком її безвісної відсутності вважається перше число місяця, що йде за тим, у якому були одержані такі відомості, а в разі неможливості встановити цей місяць – перше січня наступного року [1]. Так, наприклад, якщо останні відомості отримані на початку березня місяця, то моментом початку перебігу такого строку буде першого квітня цього ж року; якщо ж невідомим є і конкретний день, і конкретний місяць в межах календарного року, то початком перебігу строку відсутності особи буде першого січня року, наступного за роком отримання останніх відомостей про фізичну особу.

Визнання фізичної особи безвісно відсутньою спричиняє настанню відповідних правових наслідків. Згідно ч. 1 ст. 44 ЦК України – на підставі рішення суду про визнання фізичної особи безвісно відсутньою нотаріус за останнім місцем її проживання описує належне їй майно та встановлює над ним опіку. Відповідно до ч. 2 ст. 44 ЦК України за заявою заінтересованої особи або органу опіки та піклування над майном фізичної особи, місце перебування якої невідоме, опіка може бути встановлена нотаріусом до ухвалення судом рішення про визнання її безвісно відсутньою [1]. Відповідно до ч. 2 ст. 307 ЦПК України суд вживає заходи через органи опіки та піклування щодо встановлення опіки над майном фізичної особи, місцеперебування якої невідоме, якщо опіку над майном ще не встановлено [2]. Отже, можна зробити висновок про те, що нотаріус може встановити опіку над майном фізичної особи яка за рішенням суду визнана безвісно відсутньою, а також над майном фізичної особи, місце перебування якої невідоме до ухвалення судом рішення про визнання її безвісно відсутньою.

Встановлення такої опіки не означає обмеження майнових прав даної особи, а навпаки, сприяє охороні її інтересів, а також, є гарантом задоволення майнових прав осіб, з якими фізична особа, яка визнана безвісно відсутньою мала певні зобов'язальні відносини.

Слід звернути увагу на те, що законодавець в межах статті 44 ЦК України розрізняє поняття: «фізична особа, місце перебування якої невідоме» та «фізична особа, яка визнана безвісно відсутньою». Відмінність у розумінні цих понять полягає у тому, що безвісно відсутньою фізична особа вважається лише з моменту набрання чинності рішення суду про визнання її такою. З моменту звернення заявника або органу опіки та піклування до нотаріуса з відповідною заявою особа вважається такою, місце перебування якої невідоме. Здавалося б, що фізична особа має вважатися такою, місце перебування якої невідоме, вже з моменту отримання останніх відомостей від або про неї, проте, такий висновок суперечить ч. 2 ст. 44 ЦК України, норми якої пов'язують правові наслідки із заявою заінтересованої особи або органу опіки та піклування до нотаріуса.

Згідно ч. 3 ст. 44 ЦК України опікун над майном фізичної особи, яка визнана безвісно відсутньою, або фізичної особи, місце перебування якої невідоме, приймає виконання цивільних обов'язків на її користь [1]. Зокрема, за заявою заінтересованої особи опікун над майном фізичної особи, яка визнана безвісно відсутньою, або фізичної особи, місце перебування якої невідоме, надає за рахунок цього майна утримання особам, яких вони за законом зобов'язані утримувати (наприклад, неповнолітні діти, батьки); погашає за рахунок їх майна борги;

управляє відповідним майном в інтересах фізичної особи, яка визнана безвісно відсутньою, або фізичної особи, місце перебування якої невідоме.

Окрім встановлення опіки над майном фізичної особи, яка визнана безвісно відсутньою цивільне законодавство передбачає можливість укладення договору передачі її майна в управління. Орган опіки і піклування вправі підшукати управителя та укласти з ним договір управління майном відповідно до ст. 1029 ЦК України.

Необхідно зазначити й те, що у зв'язку з визнанням фізичної особи безвісно відсутньою припиняються зобов'язання, тісно пов'язані з такою особою, наприклад, зобов'язання, які виникають на підставі договору доручення.

Перелік окреслених в ЦК України правових наслідків визнання фізичної особи безвісно відсутньою не є вичерпним та визначається й іншими нормативно-правовими актами. Наприклад, відповідно до ст. 46 Закону України «Про пенсійне забезпечення» сім'я, яка має право на пенсію в разі втрати годувальника, може звертатися за призначенням пенсії в будь-який час після смерті або встановлення безвісної відсутності годувальника без обмеження будь-яким строком [4]. Згідно ст. 107 СК України шлюб розривається органом державної реєстрації актів цивільного стану за заявою одного із подружжя, якщо другий із подружжя визнаний безвісно відсутнім. Відповідно до ч. 1 ст. 219 СК України усиновлення дитини провадиться без згоди батьків, якщо вони визнані безвісно відсутніми [3] і. т. д.

Опіка над майном припиняється у разі скасування рішення суду про визнання фізичної особи безвісно відсутньою, а також у разі появи фізичної особи, місце перебування якої було невідомим. Для цього необхідним є дотримання наступних умов: фізична особа, яка була визнана безвісно відсутньою, з'явилася або одержано відомості про місце її перебування; є заява цієї особи або іншої заінтересованої особи; скасування судом рішення про визнання фізичної особи безвісно відсутньою в порядку встановленому ч.1 ст.309 ЦПК України.

Література:

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р., № 435-IV із змінами і доповненнями станом на 18.01.2018 р. // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2003. – № 40-44. – С. 356.
2. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 03.10.2017 р., № 2147-VIII із змінами і доповненнями станом на 18.01.2018 р. // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2017. – № 48. – С. 436.
3. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 р., № 2947-III із змінами і доповненнями станом на 06.02.2018 р. // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2002. – № 21-22. – С. 135.
4. Про пенсійне забезпечення: Закон України від 05.11.1991 року № 1788-XII // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1992. – № 3. – С. 10.
5. Науково-практичний коментар цивільного кодексу України: у 2 т. [Текст] / [О. В. Дзера, Н. С. Кузнецова, В. В. Луць]; за ред. О. В. Дзери. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – Т. 1. – 831 с.

6. Цивільне право України. Загальна частина: підручник / [за ред. І. А. Бірюкова, Ю. О. Заїки]. – К.: Алерта, 2014. – 510 с.

ЩОДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ОБ'ЄКТА ПРАВА ВЛАСНОСТІ: РІЧ АБО МАЙНО

Ходико Ю. Є.

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри цивільного права № 1

Національного юридичного університету

імені Ярослава Мудрого

м. Харків, Україна

Визначення об'єкта права власності має важливе як теоретичне, так і правозастосовне значення, оскільки саме об'єкт визначає особливості правового режиму відносин власності. З однієї сторони відповідь на дане питання є доволі простим, оскільки режим права власності є різновидом режиму речових правовідносин, то і об'єкт не може виходити за межі об'єкта речового правовідношення – речі визначені індивідуальними ознаками. З іншої сторони, вказане питання викликає складнощі, оскільки законодавець є дещо не послідовний в цьому питанні.

Відповідно до ч. 1 ст. 316 ЦК України право власності є право особи на річ (майно), яке вона здійснює відповідно до закону за своєю волею, незалежно від волі інших осіб. Як бачимо, ЦК України об'єктом права власності визначає річ (майно). Що саме в таке формулювання об'єкта права власності законодавець вкладав і що хотів цим показати? Аналіз Книги III ЦК України «Право власності та інші речові права», надає ще більшого нерозуміння у вказаному питанні, оскільки в одних випадках в статтях об'єкт права власності виражається через термін «річ», в інших через «майно». Крім того, Розділ II Книги III ЦК України називається «Речові права на чуже майно», хоча об'єктом вказаних речових прав передбачено виключно речі.

Якщо подивитися на вказане питання в історичному розрізі, то всі закони визначають поняття права власності через об'єкт – майно (п. 755 Проекту Цивільного уложення 1905 року; Цивільний кодекс УРСР 1922 року; ст. 86 Цивільного кодексу УРСР 1963 року; ст. 2 Закону України «Про власність»), хоча національна доктрина завжди стояла на позиції, що об'єктом права власності є річ, як різновид майна, а не майно, що за своїм обсягом є категорією юридично ширшою. Крім того, аналіз положень цих законодавчих актів, в межах визначення поняття права власності, дає підстави вести мову про об'єкт майно, але з точки зору всіх інших положень чітко вбачається, що об'єктом є виключно речі як різновид майна.